

ACTA UNIVERSITATIS SZEGEDIENSIS

ACTA JURIDICA ET POLITICA

Tomus LXIII.

Fasc. 13.

KOVÁCS M. PÉTER – SZONDI ILDIKÓ

Úton az információs társadalom felé

SZEGED
2003

Edit

Comissio Scientiae Studiorum Facultatis Scientiarum Politicarum et Juridicarum
Universitatis Szegediensis

LÁSZLÓ BLUTMAN, LÁSZLÓ BODNÁR, JÓZSEF HAJDÚ, ÉVA JAKAB,
JENŐ KALTENBACH, TAMÁS KATONA, JÁNOS MARTONYI,
FERENC NAGY, PÉTER PACZOLAY, BÉLA POKOL, JÓZSEF RUSZOLY,
IMRE SZABÓ, LAJOS TÓTH, LÁSZLÓ TRÓCSÁNYI

Redigit
KÁROLY TÓTH

Nota
Acta Jur. et Pol. Szeged

Kiadja

a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának
tudományos bizottsága

BLUTMAN LÁSZLÓ, BODNÁR LÁSZLÓ, HAJDÚ JÓZSEF, JAKAB ÉVA,
KALTENBACH JENŐ, KATONA TAMÁS, MARTONYI JÁNOS,
NAGY FERENC, PACZOLAY PÉTER, POKOL BÉLA, RUSZOLY JÓZSEF,
SZABÓ IMRE, TÓTH LAJOS, TRÓCSÁNYI LÁSZLÓ

Szerkeszti
TÓTH KÁROLY

Kiadványunk rövidítése
Acta Jur. et Pol. Szeged

ISSN 0324–6523 Acta Univ.
ISSN 0563–0606 Acta Jur.

1. Előzmények

Az utóbbi évtizedekben jelentek meg azok az elméletek, amelyek szerint a modern társadalomban az információ szerepe teljesen megváltozik, és ez jelentős társadalmi hatásokat generál. Az információ ilyen változása mögött egy a napjainkban is tartó, a társadalom arculatát jelentősen megváltoztató folyamat – melyet információ-technológiai forradalomnak neveznek – és a számítógép áll.

Ez a folyamat kihat a gazdaságra, a társadalomra, a kultúrára, az életmódra, a környezetre. Új iparágak gazdasági ágazatok – például a reklámpiar, az információs készülékek ipara, az információs szolgáltatások – jöttek létre, épültek az információra. Az információ kezelésével – létrehozás, gyűjtés, tárolás –, illetve az információ-áramlás infrastrukturális támogatásával foglalkozó szakmák száma egyre nő. A médiának elképzelhető hatása van a társadalmakra, bizonyos bűncselekményeknél a média hatása is kimutatható.

A mikroelektronika fejlődése elsősorban a távközlésre és a számítástechnikára fejtette ki hatását: új információ-kezelési és információ-továbbítási technológiák fejlődtek ki. Ezekkel az új technológiákkal a térbeli kötöttségek leküzdhetők, a távolságok csökkenthetők, az információ-áramlás felgyorsul. A számítástechnikát egyre több területen használják.

Az információs társadalom kialakulásában a mikroelektronika és az információs technológia társadalmi hatásai összegződnek.

A számítógépek társadalmi hatásával már a 60-as években foglalkozott Brian Murphy. Ekkor még nem volt szó az információs társadalomról.

Daniel Bell 1973-ban megjelent, *The Coming of Post-Industrial Society: a venture in social forecasting* című művében a posztindusztriális társadalom kialakulásáról értekezett, ahol az indusztriális társadalommal szemben nem az ipar, hanem a szolgáltatások, illetve az információ előállításával, feldolgozásával és terjesztésével foglalkozó tevékenységek válnak döntő jelentőségűvé. Ebben a társadalomban a stratégiai erőforrás a tőkével és a munkaerővel szemben az elméleti tudás és az innovációs készség. Az információs társadalom egy olyan társadalom, amelyben az élet minősége éppúgy, mint a társadalmi változások és a gazdasági fejlődés egyre nagyobb mértékben az információtól és annak felhasználásától függ.¹

Az egyik főkérdés ekkor az volt, hogy szükséges-e, kell-e az informatikai eszközöket széles körben használni. Ennek során két szélsőséges álláspont alakult ki:

Az egyik szerint a globalizáció folyamataival minden rendben lesz, ha szabaddá válik a piaci verseny. A nehézségek, veszélyek kiküszöbölhetők, elhanyagolhatók az előnyökhöz képest. Yonei Masuda felvázolja azt a társadalmat, amelyet „az anyagi javak fogyasztása helyett az emberi intellektuális kreativitást virágoztatja fel”.² Ebben a társadalomban ismeretlen lesz a munkanélküliség, a gazdaság prognosztizálható lesz, hatéko-

¹ WILLIAM J. MARTIN: *The global information society*. ASLIB, 1995.

² YONEI MASUDA: *The information society as post-industrial society*. World Future Society, 1988.

nyan működik a közigazgatás, minden állampolgár szabadon kibontakoztathatja alkotói képességét, megalakulnak a távoktatási rendszerek. Minden háztartás része lenne egy kommunikációs hálózatnak, melynek segítségével „a világ bármelyik pontján lévő átlagember bármikor hozzájuthat a számára fontos információhoz”.

Ezzel a rendszerrel elvileg egy elektronikus népszavazást is lebonyolítható. Erre már történtek próbálkozások, például a kelet-londoni Newham városrészben elektronikus úton bonyolították le a helyhatósági választásokat. A helyi lakosok egy „szavazókártyát” kaptak, ezzel tudták a használatba venni szavazófülkében elhelyezett számítógépeket. A fülkékben egy érintőképernyős kijelzőn kellett a jelöltek közül választaniuk, majd egy gomb megnyomásával érvényesíteniük a szavazatukat. Több amerikai megyében (county) is sikeresen tesztelték az önkormányzati választásokon az elektronikus szavazórendszert. Canton, Rome és Houston lakói a Hart InterCivic eSlate nevű, kézi-számítógépre hasonlító készülékével adhatták le szavazataikat. A houstoni rendszerrel egy apróbb szoftverhiba miatt fél napot késett a szavazatok összeszámlálása, de a problémát a helyszínen sikerült kiküszöbölniük a technikusoknak.

Az Európai Unió is indított egy programot, melynek célja, hogy kifejlessze az elektronikus szavazás módszereit, és tesztelje azok lehetőségeit. Az E-Poll projekt keretében négy sikeres próbaszavazást tartottak francia és olasz kisvárosokban.

Rebecca Mercuri, a pennsylvániai Bryn Mawr egyetem komputertudományokkal foglalkozó adjunktusa szerint az internetes választás és a szavazófülkékben, érintőképernyős módszerrel lefolytatott szavazás sokkal kevésbé biztonságos, mint a megszokott eljárások. „Az elektronikus szavazási rendszerek valójában kevésbé elszámoltathatók, kevésbé megbízhatóak és nagyobb lehetőséget biztosítanak a csalásra, mint a hagyományos módszerek.”³

Az internetes szavazás sem biztonságos, hiszen a weblapok feltörhetőek, a személyazonosságok ellophatóak vagy hamisíthatók, a rendszert, pedig a világ bármely pontjáról meg lehet támadni. Biometrikus technikák alkalmazása nélkül – ilyenek például az írisz- vagy az ujjlenyomat-azonosító eljárások – nincs megbízható módja annak, hogy megállapítsák, hogy a szavazó valóban az, akinek mondja magát. Ezeknek a technikáknak az alkalmazása ugyanakkor a választók anonimitását veszélyezteti.

A másik álláspont szerint, az információs technológia fejlődése nem más, mint a kizsákmányolásnak, az ellenőrzésnek, a magánszféra elleni támadásnak egy új eszköze. A magánszféra szerepének növekedése látszólagos, valójában a statisztikai számbavétel, az adatbázisokban való nyilvántartások egyre nyomasztóbban „felügyelnek” bennünket, megerősödik az információkezelők szerepe. Az információt úgy adják, veszik, mint bármilyen más terméket, az információáramlás igazi mozgató ereje a profit. Nem mindenki juthat egyenlő mértékben az információkhoz, az állampolgár nincsen abban a helyzetben, hogy közvetlenül hozzáférjen az információkhoz. A médián keresztül manipulált formákban kapja az információt. A hír egyre inkább egyenlő a szenzáció fogalmával.

A 70-es, 80-as években az adatvédelem kérdései kerültek előtérbe. Megfogalmazódott az állampolgárok információs önrendelkezésének joga, azaz a személyes adatairól mindenkinek joga van azok közlése, feldolgozása tekintetében dönteni néhány, a törvény által megszabott eset kivételével. Megszülettek az adatvédelmi törvények, melyben jelentős szerepet játszott az egyes országok közvéleményének nyomása.

³ STUART MILLAR: *Don't trust computers with e-votes, warns expert*. Guardian, 2002. X. 17.

A 90-es évek elején az Egyesült Államokban meghirdették az Information Superhighway programot. A Nemzeti Információs Infrastruktúra nem más, mint egy kétirányú kommunikációs hálózat,⁴ mely lehetővé teszi mindenki számára, hogy bármikor bárhol információhoz jusson, biztosítva az érintettek számára az individuális szabadságot, a demokráciát.

2. Az Európai Unió információs társadalom stratégiái

Az Európai Unió is számos programot dolgozott ki az információs társadalomról, melyek azokkal a problémákkal – például munkanélküliség, versenyképesség, környezetkárosítás, oktatás, jólét – illetve a lehetséges megoldásaikkal foglalkoznak, melyekkel a globalizálódó világban szembe kell nézni. E program mögöttes feltevése az, hogy az információs és kommunikációs technikák fejlődése szabja meg, határozza meg a társadalom fejlődését.

2.1. Bangemann-jelentés

Ezek közül kiemelkedő jelentőségű az Európa Tanács számára készített és 1994-ben megjelent Bangemann-jelentés. A dokumentáció a piaci folyamatok autonómiáját hangsúlyozza, ehhez azonban az államoknak és az EU szerveinek meg kell teremteniük a megfelelő hátteret. Kiemeli azokat a területeket, ahol gyors cselekvésre van szükség ahhoz, hogy az információ piacélénkítő hatása érvényesüljön. A jelentésben szereplő főbb ajánlások az alábbiak:

1. A kommunikációs hálózatok kölcsönös csatlakoztathatósága, a szolgáltatások és alkalmazások kölcsönös üzemeltethetősége, azaz az informatikai eszközök szabványosítása.
2. Egy közös és egyeztetett szabályozási keret kialakítása Európában és mindenütt, ahol nemzetközileg elfogadható
  - a) a szellemi alkotások védelmére;⁵
  - b) a titoktartásra, és az információ biztonságára;
  - c) a magánszféra védelmére.
3. A távközlési ágazat liberalizálása, monopól helyzetek megszüntetése.
4. Hálózati díjszabások csökkentése.
5. Szélessávú (gyors) hálózatok kiépítése.

⁴ A kommunikációs hálózat alatt nem csak a telefonhálózat, hanem többek között az INTERNET és az ISDN hálózatot is értjük.

⁵ Ez a kérdés mögött is megbújik a piaci szemlélet: az IDC felmérése szerint, ha Magyarországon a szoftverilegalitási arány 10 százalékot – a jelenlegi 48 %-ról az európai uniós átlagot jelentő 38 %-ra – csökkenne, akkor ez 630 milliárd dolláros növekedést jelenthetne a magyar gazdaságnak, és 83 milliárd adóbevételhez juttathatná az államháztartást. Ha a világon a szoftverilegalitási arány 10 százalékot – a jelenlegi átlagot jelentő 40 %-ról 30 %-ra – csökkenne, akkor ez másfélmillió új munkahelyet teremtené, 400 billió dolláros növekedést jelentene a gazdaságnak, és 64 billió dollár adóbevételt eredményezne.

2.2. Az eEurope akcióterv

Az Európa Bizottság 1999 decemberében indította el az eEurope kezdeményezést, azzal a céllal, hogy létrehozza az „on-line Európát”. A az akcióterv végleges tervezetét 2000. március 24-én Lisszabonban, míg magát az akciótervet 2000. június 19–20-án, az Európa Tanács Feirában tartott ülésén fogadták el.

A lisszaboni értekezleten az Európa Tanács azt a célt tűzte ki, hogy Európa váljon a világ legdinamikusabb és legversenyképesebb gazdaságává válni, mely megvalósításának az eszköze: az „eEurope – Információs társadalmat mindenkinek” gazdasági program. A Bizottság eredetileg tíz olyan területet, illetve teendőket jelölt meg, ahol európai szintű intézkedés szükséges:

1. Az Európai ifjúság beléptetése a digitális korszakba;
2. Olcsóbb Internet hozzáférés;
3. Az elektronikus kereskedelem felgyorsítása;
4. Gyors Internet hozzáférés a kutatók és a diákok számára;
5. Intelligens kártyák (smart card) használata;
6. Kockázati tőke a high-tech KKV-k számára;
7. e-részvétel a hátránnyal élők számára;
8. On-line egészségügyi szolgáltatások;
9. Intelligens közlekedési, szállítási rendszerek;
10. Elektronikus önkormányzat.

A feladatokat három célcsoportba sorolták.

1. Olcsóbb, gyorsabb és biztonságos Internet.
  - a) Olcsóbb és biztonságosabb Internet hozzáférés.
  - b) Gyorsabb Internet⁶ a kutatóknak és a diákoknak.
  - c) Biztonságos hálózat és intelligens kártya.⁷
2. Befektetés emberi képességek fejlesztésébe.
  - a) Az Európai ifjúság átvezetése a digitális korszakba.
  - b) Munkavállalás a tudás-alapú gazdaságban.
  - c) Mindenki részvétele a tudás-alapú gazdaságban.
3. Az Internet használatának elősegítése.
  - a) Az elektronikus kereskedelem felgyorsítása.
  - b) On-line közigazgatás.
  - c) On-line egészségügy.
  - d) Európai digitális tartalmak a globális hálózatok számára.
  - e) Intelligens szállítási rendszerek.

A célok elérésének fő módszerei a következők:

1. A megfelelő jogi környezet megteremtésének gyorsítása.
2. Az új infrastruktúra és szolgáltatások támogatása Európa-szerte.

⁶ A jelenlegi IPv4 technológia helyett az IPv6 technológia alkalmazása, valamint a WWW rendszer helyett WWG rendszer kifejlesztése, melyek még több számítógép hálózatba helyezését és gyorsabb Internet-kapcsolatot jelent.

⁷ Ezek a kártyák lehetővé teszik a bizalmas és magántermészetű adatok védelmét, melyek segítségével számos szolgáltatást igénybe lehet venni, például: hitelesítés, fizetés.

3. Nyílt koordinációs és benchmarking⁸ módszerek alkalmazása.

Az akkor legfontosabbnak ítélt, pontosan meghatározott akciókat tartalmazza az eEurope 2002 program. Az akcióterv pontosan leírja, hogy kinek, mikor, mit kell tennie. Ezen teendők végrehajtásának végső határideje 2002.

2.3. Az eEurope+ kezdeményezés

Az eEurope+ a csatlakozó országok kezdeményezése, amelyet csatlakozásuk megkönnyítése érdekében indítottak. A csatlakozásra való felkészülés szorosan egybekapcsolódik a csatlakozó országok gazdaságának, intézményrendszerének modernizálásával. Az eEurope+ átveszi az eEurope stratégiai célkitűzéseit, de ország specifikus intézkedéseket és megvalósítási határidőket határoz meg. Magyarországon az információáramlás elsősorban a gazdasági szektort érinti, a háztartások számítógép ellátottsága elmarad az EU-s és az Egyesült Államok szintjétől. Fejleszteni kell az informatikai kultúrát. Az eEurope+ kezdeményezés – az eEuropa céljai mellett – célkitűzései:

- Felgyorsítani az információs társadalom alapvető építőelemeinek megfelelő működését.
- Felgyorsítani a mindenki számára elérhető hírközlési szolgáltatások nyújtását
- Jogrendbe illeszteni az információs társadalomra vonatkozó közösségi vívmányokat.

2.4. eEurope 2005

Az Európa Tanács 2002. márciusi barcelonai ülésén áttekintve az eEuropa 2002 program eredményeit, és újabb célokat tűzött ki, melyek középpontjában az e-kormányzat, az e-oktatás, az e-egészségügy és az e-kereskedelem áll.

Az eEurope 2005 célkitűzéseit, a szolgáltatások, alkalmazások és tartalom előállítás ösztönzésével és így új piacok teremtésével kívánja elérni.

3. Magyarország információs társadalom stratégiái

Magyarországnak az Európai Unió információs társadalom megvalósítására kialakított célkitűzéseit kell követnie. Az Európai Unió gazdasági, társadalmi problémái nálunk még hatványozottabban érvényesülnek.

3.1. NITS

Az ezredfordulón Magyarország még nem rendelkezett információstratégiával. 1995-ben ugyan civil kezdeményezéssel létrejött a NIS (Nemzeti Informatikai Stratégia), amely azonban nem emelkedett hivatalos állami dokumentummá. A kormány által meghirdetett „Az új évezred küszöbén” c. program jelentős hangsúlyt helyez az informatika felhasználásra.

---

⁸ Valaminek az értékelése egy mércével való összehasonlítás révén. Ezt a mércét az Európa bizottság és a tagállamok együttesen határozták meg.

lására, a jövő század információs társadalmának kiépítése céljából. E célkitűzés egybeesik a Bangemann-jelentés céljaival.

Az 1999 decemberében kiadott *Magyar válasz az információs társadalom kihívásaira* című szakértői anyag (MEH, 1999) elsősorban „az informatika területén vállalt teendők irányait, tartalmazza”, amely alapot ad egy stratégiai program elkészítésére. Ennek az alapja az országban több jelentős eredmény született, illetve számos kezdeményezés indult el, például:

1. A távközlési piacon is versenyhelyzet alakult ki. Létrejött a szomszédos országokkal az üvegszálak kábel-összeköttetés; jelentős, a szomszédainkat is kiszolgáló műholdas adatátviteli kapacitások épültek ki.
2. Növekedett a számítógépes-hozzáférés a családokban, és a tudományos szférában. Egyre több internetes szolgáltató jelent meg a piacon. Az otthonról kapcsolódó Internet felhasználók számát 1999-ben 50 ezerre főre becsülték.
3. Működik a Sulinet program.
4. Az államigazgatás számítógépes ellátottsága jónak tekinthető.
5. Megindult az információs iparágakban vezető szerepet betöltő multinacionális cégek betelepülése, az export-orientált gyártás beindítása, ill. újabban kutatás-fejlesztési feladatok delegálása.

A számítástechnikai ágazat nemzetgazdasági súlyának alakulása
bruttó kibocsátás és bruttó hozzáadott érték a nemzetgazdaság %-ában (1997–2001)

Év	Bruttó kibocsátás változása (Előző év = 100,0 %)		Bruttó hozzáadott érték változása (Előző év = 100,0 %)	
	számítástechnikai ágazat	nemzetgazdaság	számítástechnikai ágazat	nemzetgazdaság
1998	143,1	118,7	142,5	117,4
1999	128,0	114,9	130,6	112,4
2000	129,2	121,6	130,2	115,4
2001	123,0	112,0*	120,0	113,0

Az ágazat jelentősége minden évben növekszik. Az ágazat összes nettó árbevétele 1998-ban 173 milliárd Ft, 2001-ben pedig 365 milliárd forint, ebből az export 13, illetve 40 milliárd forintot tett ki, itt 43 % a növekedés. Az ágazat egyre növekvő mértékben folytat exporttevékenységet.⁹

A 2000 nyarán létrehozott Informatikai Kormánybiztoság teremtette meg a szükséges fejlesztések intézményi hátterét, és feladatként írta elő az információstratégia mielőbbi megalkotását.

Az információs társadalom felé vezető úton a Nemzeti Információs Társadalom Stratégiája szerint Magyarország élenjáró lesz a régióban.

Az NITS első verziójának főbb célkitűzései:¹⁰

1. Az infrastrukturális célkitűzések megvalósítása érdekében kiemelten kezelendő területek: a szabályozás és a szabványosítás.

⁹ A számítástechnikai szolgáltatók és szolgáltatások. KSH, 2002.

¹⁰ Részlet az NITS-ből. MEH Informatikai Kormánybiztoság, 2001.

2. A gazdaságpolitikai célkitűzések megvalósítása érdekében kiemelten kezelendő területek: a szabályozás, a távmunka, az innovatív és a fokozottan piacképes (niche) vállalkozások K+F támogatása.
3. A kulturális célkitűzések megvalósítása érdekében kiemelten kezelendő területek: a szabályozás, a magyar kulturális örökség digitalizálása és a digitális tartalom létrehozása.
4. Az oktatási célkitűzések megvalósítása érdekében kiemelten kezelendő területek: az információs frásstudás és az IKT [infokommunikációs technológia] eszközök használata az oktatásban.
5. A társadalompolitikai célkitűzések megvalósítása érdekében kiemelten kezelendő területek: az igényteremtés, a hozzáférés és a képzés.
6. Az elektronikus kormányzati célkitűzések megvalósítása érdekében kiemelten kezelendő területek: a kormányzati ügyvitel elektronizálása és a szolgáltató kormányzat létrehozása.
7. A regionális/önkormányzati célkitűzések megvalósítása érdekében kiemelten kezelendő területek: az önkormányzati ügyvitel elektronizálása, a szolgáltató önkormányzat létrehozása.

2002-ig az IKB tevékenysége felgyorsította a felzárkózást az EU tagállamainak szintjére, ám a tevékenysége kevésnek bizonyult a hatalmas lemaradás behozásához. Egy informatikai minisztérium létrehozásának a gondolata hosszú időre nyúlik vissza. A Magyar Informatikai Charta (2000. április) már határozott igényként javasolta az informatika önálló kormányzati és parlamenti kezelését. Ezt követően a kormányzat elhatározta egy olyan önálló intézmény felállítását, amely az informatika és távközlés kormányzati feladatait koordinálja.

„A minisztérium legfontosabb feladata, hogy olyan környezetet teremtsen, amely regionális versenyelőnyhöz juttatja az országot, és emellett segít a társadalmi rétegek információs szakadékainak áthidalásában.”¹¹

3.2. Nemzetközi kitekintés

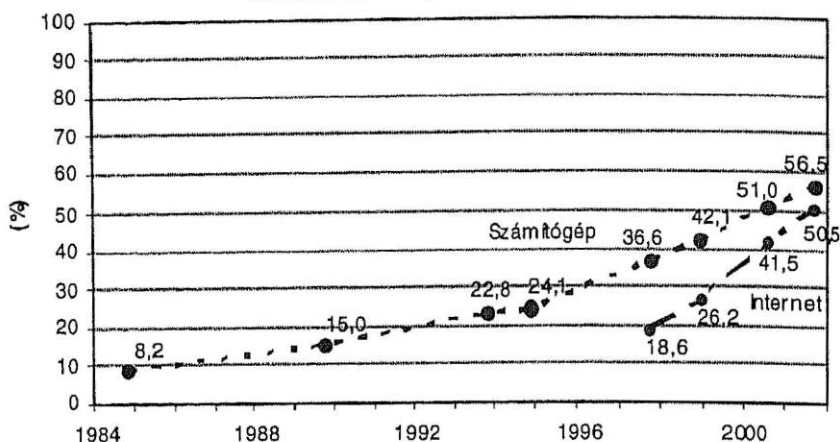
Az ezredfordulón Magyarország GDP-jének növekedése, és az „infokommunikációs” piac bővülése az átlagos európai ütemnél magasabb volt, azonban a technológiai és gazdasági fejlettséget, az alkalmazások részarányát, a piaci környezetet, az információs társadalomra való felkészültséget, az Internet-hozzáférés és -használat mutatóit tekintve lemaradásunk az EU átlagához képest még mindig jelentősnek volt.

USA

Az elmúlt néhány évben az Internet és a számítógép használat gyorsan növekedett az Egyesült Államokban. 2002-ben havonta átlagosan 2 millió fővel nőtt az Internet használók száma. Egy 2001. szeptemberi felmérés szerint a lakosság 66 százaléka számítógépet, 54 százaléka pedig Internetet is használ.

¹¹ DOMBI GÁBOR: *Jegyzetek egy leendő minisztérium tervéhez.*
<http://www.itglobe.net/itglobe/itc/miniszt/itmin.html>

Számítógéppel, illetve internet kapcsolattal rendelkező amerikai háztartások arányának alakulása

A számítógép és az Internet használata a fiataloknál a legnagyobb. Az öt és tizenhét év közötti korosztály 90 százaléka használ számítógépet. Ebből következően a gyermekes családok 62 százaléka, a gyermektelen családok 53 százaléka rendelkezik Internet kapcsolattal.

A lakosság 45 százaléka használja az e-mailszolgáltatást. A népesség 36 százaléka pedig termékek és szolgáltatások is keres az Interneten.

EU

Internet kapcsolattal rendelkező háztartások aránya (%)

	2000	2001	2002
USA		50.5	
EU-tagállamok ¹²	18.3	36.1	40.4
Csehország	8	11	
Magyarország	2.6		
Lengyelország	5.1	7.7	
Szlovénia	21	24	

Forrás: <http://europa.eu.int/comm/eurostat>

Az EU tagállamokban 2001-ben a vállalkozások 70,25 százaléka, 2002-ben pedig a 79,46 százaléka rendelkezett Internet kapcsolattal.

Ezekből az adatokból kitűnik, hogy az Egyesült Államokhoz képest nem csak mi, hanem az EU is le van maradva. Ez pedig ahhoz vezet, hogy az Unió akciótervek mő-

¹² Az adatok az egyes tagállamok vonatkozásában megtalálhatók az 1. sz. mellékletben.

gött az is megbújik, hogy Európa megőrizze versenyképességét, ne maradjon le az USA mögött.

Magyarország

Az információs és kommunikációs technológiák használatának megoszlása (2001) (a vállalkozások %-os megoszlása)

Megnevezés	Használja	Tervezi használni		Nem tervezi
		egy éven belül	egy év múlva	
Személyi számítógép(ek), munkaállomás(ok)	72,5	1,3	2,5	23,7
E-mail (elektronikus levél)	38,3	2,9	3,4	55,5
Internet/WWW	48,7	1,7	2,1	47,5

Forrás: Az információs kommunikációs eszközök állománya és felhasználása a gazdálkodó szervezeteknél. KSH, 2001.

A vállalkozások alkalmazottainak hozzáférése az információs és kommunikációs technológiákhoz (2001)

Megnevezés	Hozzáféréssel rendelkező alkalmazottak aránya (%)
Személyi számítógéphez, munkaállomáshoz hozzáférő alkalmazottak	33,5
E-mail-szolgáltatás igénybevételére jogosult alkalmazottak	17,5
Internet/WWW-hozzáféréssel rendelkező alkalmazottak	13,6

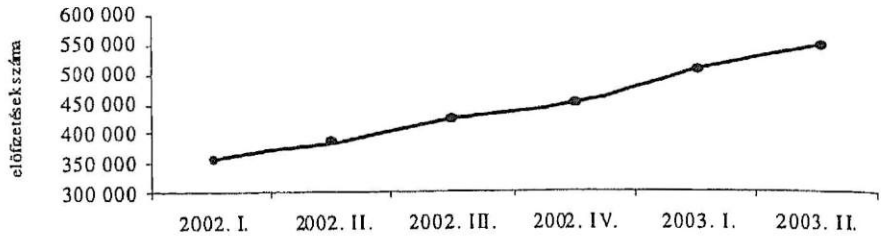
Forrás: Az információs kommunikációs eszközök állománya és felhasználása a gazdálkodó szervezeteknél. KSH, 2001.

Ugyan a vállalkozások nagy része használ számítógépet, de az Internet kapcsolattal rendelkező vállalkozások aránya¹³ (48,72 %) jelentősen elmarad az EU átlagtól. A dolgozók közel egyharmada dolgozik számítógépen, és még 20 %-a sem jut fel a világhálóra. Ezt azért fontos kiemelni, mert az amerikai felmérés szerint azon személyek, akik a munkahelyükön Internetet használnak nagyobb valószínűséggel fognak otthoni Internet kapcsolatot létesíteni, mint azok, akik a munkájuk során nem kerülnek kapcsolatba az Internettel.

2003 II. negyedévének végére az Internet-előfizetések száma 544.122 ezer darab volt, ez 8 %-kal volt több az előző negyedévinél és 42 %-kal 2002 azonos időszakánál.

¹³ Az adatok megyei bontásban megtalálhatók a 2. sz. mellékletben.

Az internet-előfizetések alakulása

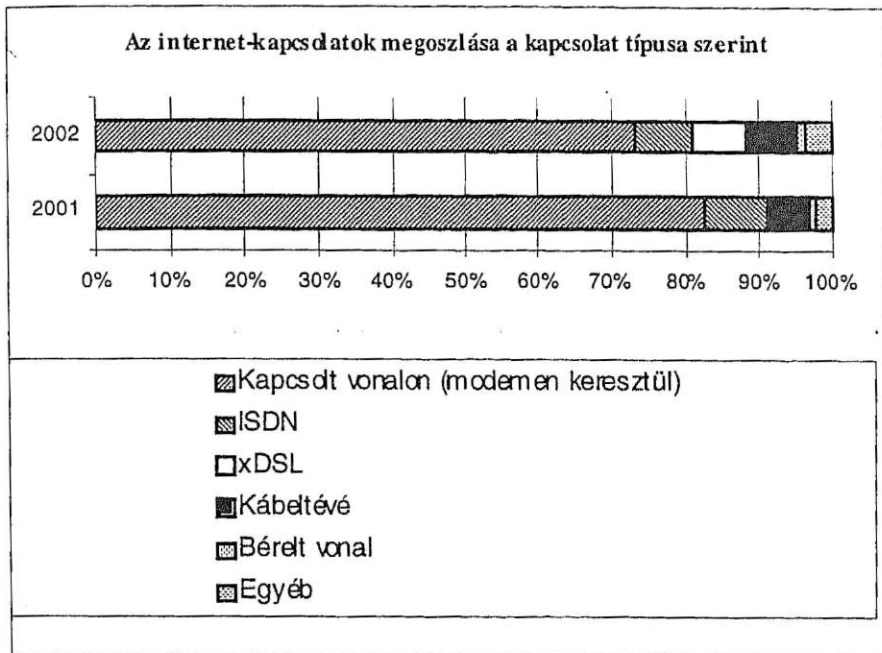

Az internet előfizetések száma 2001 végén 321.674, 2002 végén 445.863 darab volt, ami az jelentette, hogy az előfizetők száma havonta átlagosan 10.349 fővel nőtt.

2003 II. negyedévében a modemes előfizetések száma 19 %-kal, a bérelt vonali előfizetések száma 25 %-kal volt több, addig az ISDN-vonali előfizetések száma 12 %-kal volt kevesebb az előző év azonos időszakához képest. Az ISDN előfizetések manapság már eladhatatlanok, ugyanis sem sebességben, sem árban nem versenyképes a nagy sáv szélességű technológiákkal.¹⁴ A kábeltávés előfizetések száma 93 %-kal, az xDSL¹⁵ típusú Internet kapcsolatot választó előfizetők száma 32 %-kal volt nagyobb az előző év azonos időszakához képest. Az utóbbi két adatból kitűnik, hogy Magyarországon is egyre nagyobb igény van a gyorsabb Internet kapcsolatra. Az ADSL használók aránya a teljes lakosság számához viszonyítva 2 %, ami azért jó eredmény, mert Spanyolországban, Olaszországban ez az érték körülbelül 3 %.

¹⁴ FÜLÖP NORBERT: Hálóra fel. *COMPUTER PANORÁMA*, 2003/09.

¹⁵ A DSL egy technológia, amely nagysebességű digitális kommunikációt tesz lehetővé normál rézvezetékes telefonvonalon keresztül. A DSL betűszó előtt feltüntetett „x” jelzi, hogy tartalmazza az összes DSL típusú csatlakozási lehetőségeket (pl. ADSL, SDSL, RADSL, HDSL, IDSL stb.).

Az Internet-szolgáltatásokból származó nettó árbevétel 2003 II. negyedévében meghaladta a 7,4 milliárd forintot, 45 %-kal volt több a 2002 második negyedévinél. Az Internet-szolgáltatásokból származó nettó árbevétel 2003 I. félévében meghaladta a 14,5 milliárd forintot, amely 56 %-kal volt több a 2002 első félévihez képest.

2003 második negyedévében a 379 ezer kapcsolt vonali előfizető 65 millió Internetkapcsolatot létesített, melynek időtartama meghaladta az 1 milliárd percet.

3.3. A jelenlegi kormányprogram¹⁶

A kormányprogram 12. pontja foglalkozik az információs társadalommal, melynek a főbb elemei:

1. Magyarország útja az elektronikus Európa útja; nincs más modell, mint a tudás alapú, információs társadalom. Az információ társadalmá sem létezhet az információközlés szabadságát és a magánszféra védelmét biztosító, demokratikus társadalmi rendszer nélkül. Az információs társadalommá alakulás elősegítése ezért kiemelt állami feladat.
2. Európa megfogalmazta az eEurope programot. Magyarország rendelkezik nemzeti információs stratégiával. Az állam feladata, hogy felkészítse a társadalmat az új eszközök és módszerek alkalmazására a mindennapokban, a gazdaságban, az információhoz jutásban és a közigazgatásban. Az információs társadalom kialakul-

¹⁶ A teljes anyag megtekinthető a <http://www.kormany.hu> weboldalon. Ebben a fejezetben ebből idézzük az általunk fontosnak vélt elemeket.

lása kormányzati info-kommunikációs program kidolgozását és megvalósítását igényli. Ennek fő irányai:

- a) Az Internet eszközzel fokozatosan nyilvánossá tesszük a hatalomgyakorlás, a közigazgatás tevékenységét, költségeit, dokumentumait. Ezek megismerését az állampolgárok jogává kell tenni, s ehhez biztosítani kell a szükséges eszközöket is.
- b) Jelentős árcsökkenést érünk el a szolgáltatásoknál. Az informatikai eszközök elterjedését segítő – a nemzetközi egyezményekkel összhangban álló – adópolitikai eszközöket (például gyorsított amortizáció, kedvezményes forgalmi adókulcs időszakos érvényesítése) fogunk alkalmazni.
- c) Ösztönző árszabályozást vezetünk be, a távközlő hálózatok korrekt összekapcsolását kívánva elérni.
- d) Az önkormányzati és a központi közigazgatás – különösen az ügyfélkapcsolatok – Internetesítése, a kormányzati tevékenységgel összefüggő nyilvánosság megvalósítása.
- e) Az iskolai és a felnőttoktatásban kiemelkedő szerepet kap a számítógépes ismeretek elsajátítása.
- f) Azoknak a családoknak a számára, akik legalább egy 14–25 év közötti gyermeket nevelnek, lehetővé tesszük a számítógéphez és Internet eléréséhez szükséges eszközök költségvetési támogatással történő megvásárlását.

E program tükröződik a Sulinet Expressz programban, melynek segítségével számítógéphez, illetve számítógép tartozékhoz juthat minden olyan család, ahol tanuló gyermek, illetve oktatásban dolgozó személy él. A szakemberek százezer számítógép eladásával számolnak, mely ugyanennyi új Internet előfizetőt, használót jelenthet. A kérdés az, hogy a folytatott marketingtevékenységgel hány embert sikerül a világháló használatára ösztönözni.

3.4. MITS

2003. februárban megalakult az Információs Társadalom Koordinációs Tárcaközi Bizottság (ITKTB). Az operatív munkát az ITKTB albizottságai végzik, eredményeiket az ITKTB elé terjesztik. Az ITKTB albizottságai:

1. Stratégiai Tervezés Albizottság
2. Elektronikus Közigazgatás Albizottság
3. Információs Társadalom Fejlesztéspolitikai Albizottság
4. EU Integrációs Albizottság
5. Közhaló Albizottság
6. Informatikai Biztonság Albizottság.¹⁷

„Az ITKTB figyelemmel kíséri a hazai és nemzetközi támogatások, programok, pályázatok lebonyolítását, elősegíti az informatikai és hírközlési tárgyú nemzeti szabványok kidolgozását, koordinálja az informatikai biztonság megvalósításához szükséges technológiai fejlesztéseket, illetve a tárcák európai integrációs ágazati politikáit az információs társadalommal összefüggésben. A Bizottság koordinálja a központi költségvetésből

¹⁷ Ez az albizottság 2003. szeptember 23-án alakult.

finanszírozott – nem kormányzati – informatikai és hírközlési hálózatok megvalósítási koncepcióinak kidolgozását és a beruházások végrehajtását; közreműködik az információs társadalom fejlődését elősegítő fejlesztések hatásainak előzetes felmérésében, vizsgálatában, elemzésében, illetve ösztönzi, összehangolja és véleményezi az információs társadalom fejlesztése kapcsán mintaprojektek kialakítását és lebonyolítását.”¹⁸

A legsürgetőbb feladat az ágazati részstratégiák alapján kidolgozandó Magyar Információs Társadalom Stratégia elkészítése. A MITS 10–15 éves időtávra vonatkozóan tartalmazza a stratégiai célkitűzéseket, míg az egyes programok a 2004–2006 közötti időszakokra szólnak. A stratégia a gazdaság és a társadalom európai fejlődéséhez történő felzárkózásának stratégiája. A MITS az információs társadalom megvalósításának alapjául az információs és kommunikációs technológiát tekinti, melyek alkalmazása biztosíthatja a gazdaság modernizálását, a hatékonyság és versenyképesség növelését.

A program áttekinti és rendszerezi az információs társadalom kialakításához szükséges feladatokat, beavatkozásokat, melyeket az alábbi területekre osztja fel:

1. Tartalom
2. Infrastruktúra
3. Tudás és ismeret
4. Jogi és társadalmi környezet
5. Kutatás-fejlesztés
6. Esélyegyenlőség

Az egyes területek főirányokra vannak felosztva. A legnagyobb beavatkozási területet a *Tartalom* képezi, ez a következő főirányokra osztozik:

1. Gazdaság
2. Közigazgatás
3. Kultúra
4. Oktatás
5. Egészségügy
6. Környezetvédelem

Az *Infrastruktúra* különböző szintjeinek három főirány felel meg:

1. Szélessávú hálózatok kiépítése
2. Hozzáférés/elérés fejlesztése
3. Közcélú, közhasznú adatok, szabványok és szoftver eszközök biztosítása.

A többi négy beavatkozási terület egy-egy önálló főirányt alkot.

A MITS célkitűzései a különböző szintű programokon keresztül valósulnak meg. Minden programnak jól meghatározható célja van. A programok szintjei a végrehajtási felelősségek és a feladatok jelentősége alapján határozódnak meg. Ezek alapján vannak

1. Kiemelt központi programok:¹⁹ a Magyar Információs Társadalom Stratégia megvalósulása szempontjából kiemelt fontosságú, az EU által is kiemelten kezelt, több ágazatot érintő fejlesztési és szolgáltatási programok központi erőforrások felhasználásával.

¹⁸ <http://www.itktb.hu>

¹⁹ Ezeket a programokat a 3. sz. melléklet tartalmazza.

2. Ágazati kiemelt programok: a Magyar Információs Társadalom Stratégia megvalósulása szempontjából kiemelt fontosságú, több ágazatot érintő fejlesztési és szolgáltatási programok elsősorban ágazati erőforrások felhasználásával.
3. Ágazati programok: a Magyar Információs Társadalom Stratégia megvalósulása szempontjából kiemelt fontosságú fejlesztési és szolgáltatási programok ágazati erőforrások felhasználásával.

4. Összegzés

Az európai fejlődési folyamat egyértelműen a tudásalapú gazdaság és az információs társadalom irányába halad. Mind az EU, mind Magyarország célja versenyképességének megőrzése, illetve javítása. Ha nem követjük az európai utat, akkor lemaradásunk előbb-utóbb függősséggé, rossz esetben kiszolgáltatottsággá válik.

Mellékletek

1. sz. melléklet

	Internet kapcsolattal rendelkező vállalkozások aránya (%)		Internet kapcsolattal rendelkező háztartások aránya (%)	
	2001	2002	2001	2002
EU15	70.25	79.46	36,1	40,4
Belgium	79,00		34.7	40.9
Dánia	86.55	94.75	58.9	64.5
Németország	82.80	83.92	37.9	43.7
Görögország	50.62	73.96	11.7	9.2
Spanyolország	67.04	82.56	23.4	29.5
Franciaország	58,00		26.2	35.5
Írország	77,00	83.2	46.2	47.9
Olaszország	65.99	76.05	32.9	35.4
Luxemburg	54.63	78.96	43.6	55.0
Hollandia	78.99		58.5	65.5
Ausztria	76.47	84.95	46.2	49.1
Portugália	71.78		23.4	30.8
Finnország	90.76	96.01	48.1	53.7
Svédország	89.89	95.21	64.3	64.2
Nagy-Britannia	63.37	72	46.5	45.0

Forrás: <http://europa.eu.int/comm/eurostat>

Számítógépet használó vállalkozások aránya, megyénként

Megye	Számítógépet használó vállalkozások aránya (%)	Internetet
Budapest	82,40	63,61
Baranya	69,58	43,46
Bács-Kiskun	68,23	44,32
Békés	66,24	39,06
Borsod-Abaúj-Zemplén	68,67	45,47
Csongrád	70,15	43,61
Fejér	69,35	44,99
Győr-Moson-Sopron	70,38	44,45
Hajdú-Bihar	68,71	43,35
Heves	55,80	34,08
Jász-Nagykun-Szolnok	71,16	45,06
Komárom-Esztergom	71,23	45,69
Nógrád	68,50	44,68
Pest	65,81	45,03
Somogy	69,04	35,93
Szabolcs-Szatmár-Bereg	69,72	42,87
Tolna	69,34	37,87
Vas	70,27	41,54
Veszprém	71,03	39,28
Zala	67,98	42,55
Összesen	72,53	48,72

Forrás: Az információs kommunikációs eszközök állománya és felhasználása a gazdálkodó szervezeteknél. KSH, 2001.

Kiemelt központi programok

PROGRAM	ÉRINTETT ÁGAZATOK
Közháló	IHM/Érintett ágazatok
Szélessávú infrastruktúra a regionális különbségek csökkentésére	IHM, GKM
Nemzeti Digitális Adattár	IHM, OM, NKÖM,
eMagyarország pontok	IHM, OM, Esély Min.
Digitális írástudás	IHM, OM, NKÖM, FMM
Nemzeti Információs Infrastruktúra Fejlesztési Program	OM, IHM, MTA
Információs Társadalom K+F	IHM, OM, MTA
eAláírás	IHM, MeH, BM, HM, IM, ESZCSM
eBiztonság	IHM, MeH, BM, HM, IM, HIF
eGazdaság	IHM, GKM
eKormányzat	MeH, BM, IHM,
eÖnkormányzat	MeH, BM, IHM,
Térinformatikai alapinfrastruktúra	FVM, BM, IHM, GKM, MeH
eAgrárium	FVM
eEgészségügy	ESZCSM, IHM, IM, FMM
eEsély	ESZCSM, FMM, IHM, Esélyü.M.
eKözlekedés	GKM, IHM
Környezeti információk szolgáltatása	KvVM, IHM, Területfejlesztés
Országgyűlési Biztosok Információs Rendszere	OBH, IHM
Oktatási tartalom és infrastruktúra	OM, IHM, MTA
Cégbírószági információk	IM, OIT
Egységes munkaügyi nyilvántartás	FMM, IHM
eMonitoring	IHM, minden ágazat

Forrás: <http://www.itkb.hu>

Irodalomjegyzék

- BALOGH ZSOLT GYÖRGY: *Jogi informatika*. Dialóg, Pécs, 1998.
Informatika a gazdaságban és a társadalomban. KSH 2000.
- MOLNÁR LÁSZLÓ: *Az információs társadalom felé*. INCO 2001/2.
A nation online: How Americans are expanding their use of internet? US Department of Commerce 2002.
- DOMBI GÁBOR: *Jegyzetek egy leendő minisztérium tervéhez*.
<http://www.itglobe.net/itglobe/itc/miniszt/itmin.html>
- Nemzeti Információs Társadalom stratégia*. Miniszterelnöki Hivatal, Informatikai Kormánybiztosság, 2001.
- Magyar válasz az Információs Társadalom kihívásaira*. MeH 1999.
- A számítástechnikai szolgáltatók és szolgáltatások*. KSH 2002.
- A legális szoftverhasználat magyar gazdaságra gyakorolt pozitív hatásai*. BSA 2003.
- A MITS rövid ismertetése*. IHM 2003.
- New economic impact study details benefits of strong copyright protection*. BSA 2003.
- eEurope, eEurope2002, eEurope2005 programok, ET*. 2000, 2002.;
<http://europa.eu.int/europe>
- A Magyar Köztársaság Kormányának programja*. <http://www.kormany.hu>
- Az ITKTB honlapja. <http://www.itktb.hu>
- Az információs társadalom és a jog átalakulása*. MTA Társadalomkutató Központ, Budapest, 2002.

PÉTER KOVÁCS M. – ILDIKÓ SZONDI

ON THE WAY TO THE INFORMATION SOCIETY

(Summary)

The EU made several programs about the Information Society. All of these programs are based on the information technology. These programs deal with problems and their solution of the globalizing world. The aim of the EU and Hungary is to preserve their competitiveness. Three years ago Hungary didn't have an Information Strategy. Hungary makes NIS and MITS. This study reviews the European action plans – eEurope, eEurope 2002, eEuropa 2005, eEurope+ – and the Hungarian informaton strategies, as NIS and MITS.